

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์กับการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน

Ethnic Diversity and the Co-Existence of ASEAN Community

ดุสิต ปรีชาธรรม

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยปรากฏชนชาติต่างๆ ตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งภูมิภาค อาทิ ชาวพม่า ชาวไทย ชาวลาว ชาวชวา ชาวมลายู หรือ ชาวกะเหรี่ยง ชาวจาม ชาวลานู ชาวมูเซอและชาวละว้า ความเป็นชุมชนพหุสังคมถือเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการบูรณาการและการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน แต่กระนั้นก็ตาม การผูกโยงเรื่องชาติพันธุ์เข้ากับการรวมกลุ่มอาเซียน กลับเป็นประเด็นที่ถูกกละเลยและไม่ค่อยเป็นที่ถกเถียงกันในแวดวงการศึกษา ระหว่างประเทศ สืบเนื่องจากการถูกกดทับอำพรางด้วยกระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่ คละเค็ลกับอิทธิพลของลัทธิชาตินิยม และการมองข้ามชีวิตของคนตัวเล็กตัวน้อยตามแนวชายแดน

จากกรณีดังกล่าว ชนชาติต่างๆในภูมิภาคอาเซียน ควรมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้นการเสาะหารูปแบบวัฒนธรรมร่วมประจำกลุ่ม พร้อมปรับเทคนิคความร่วมมือเพื่อขัดแย้งให้รัฐและผู้คนที่หลากหลายต่างมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ซึ่งหากสมาชิกสามารถโน้มน้าวให้ชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยมีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายในประชาคมเดียวกัน โดยมีความรักดีและเคารพอ่อนน้อมต่อประชาคม แต่ก็ยังมีโอกาสรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนได้พอสมควร ความสำเร็จในการบูรณาการอาเซียน อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งก็ต้องทำควบคู่กันไปทั้งในลักษณะของประชาคมแห่งรัฐและประชาคมแห่งภูมิภาค

ชาติพันธุ์ (Ethnicity) คือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแบบแผนเดียวกัน รวมถึงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและสัญชาติสอดคล้องกัน สำหรับผู้คนที่ อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน มักมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆกันไป โดยเป็น ความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกัน ก็สามารถเข้า อารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น นับถือศาสนาเดียวกัน หรือได้รับอิทธิพลจากกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมแบบเดียวกัน (อมรา พงศา พิชญ์, 2537, น.157)

ชาติพันธุ์ คือ สิ่ง que แสดงถึงพื้นฐานความเป็นมนุษย์ในแต่ละเชื้อชาติและแสดงถึงวิวัฒนาการของ ระบบสังคมการเมือง โดยในแต่ละภูมิภาคมักประกอบไปด้วยกลุ่มคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ โดยแต่ละเชื้อ ชาติก็จะมีวัฒนธรรมและประเพณีที่สวดยงามเป็นของตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็นสีสันทางชาติพันธุ์ของมนุษย์อย่าง หนึ่งและเป็นความมดงามของสังคมโลกที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (เสรี ซาเหลา, 2545, น.9)

“อุษาคเนย์” หรือ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” จัดเป็นภูมิภาคที่เต็มไปด้วยมนต์เสน่ห์ทางอารยธรรม และชาติพันธุ์วรรณนา โดยหากพิจารณาความแตกต่างทางภาษา อาจจัดแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1.กลุ่มตระกูลมอญ-เขมร หรือ ออสโตรเอเชียติก เช่น มอญ เขมร ลัวะ ละว้า ข่า ม้อย ฯลฯ 2.กลุ่มตระกูลชวา -มลายู หรือออสโตรเนเซียน /มาลาโยโพลินีเซียน อาทิ ชวา มลายู จาม มอแกน ซาไก ฯลฯ 3.กลุ่มตระกูลไทย -ลาว เช่น ไทย ลาว จ้วง หลี อาหม ฯลฯ 4.กลุ่มตระกูลจีน -ทิเบต อาทิ พม่า กะเหรี่ยง อะข่า ปะด่อง ฯลฯ และ 5.กลุ่มตระกูลม้ง -เมียน เช่น แม้ว เย้า ฯลฯ (สุจิตต์ วงษ์เทศ , 2547, น.108-11)ขณะเดียวกัน หากแบ่งตามการนับถือศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียอาคเนย์ก็มักประกอบด้วย 1.กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธ เช่น ไทย พม่า ลาว เขมร ฯลฯ 2. กลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น ชวา มลายู จาม โรฮิงยา ฯลฯ 3. กลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์ เช่น ฟิลิปปินโน คณะนั ติมอร์ ฯลฯ และ 4.กลุ่มที่นับถือภูตผี ท้องถิ่น เช่น อะข่า ขมุ มูเซอ ลีซอ ฯลฯ

ในอีกแง่มุมหนึ่ง หากพิจารณาตามรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ก็อาจแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น “ชน กลุ่มใหญ่” ซึ่งมักอาศัยอยู่ในเขตที่ราบและหุบเขา กับ “ชนกลุ่มน้อย” ซึ่งมักอาศัยอยู่ในเขตภูเขาและที่สูง ชัน โดยแต่ละกลุ่มล้วนมีวิวัฒนาการและระดับการพัฒนาที่หลากหลายพอๆกัน (มิลตัน ออสบอร์น, 2544, น.74-75)ยกตัวอย่างเช่น ชนที่ราบอย่างชาวพม่า ชาวเขมรและชาวเวียดนาม มักมีความชำนาญในการ

ปลูกข้าว รวมถึงมีรากฐานอารยธรรมที่อิงแอบอยู่กับโครงข่ายชลประทานและระบบสังคมกสิกรรม ในขณะที่ ชนภูเขาอย่างชาวลีซอ ชาวลานูและชาวอะข่า มักดำรงชีวิตด้วยการเพาะปลูกแบบเร่ร่อน โดยเน้นการล่าสัตว์ เก็บของป่าและทำไร่เลื่อนลอย แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งชนที่ราบและชนภูเขา ต่างมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง การค้า ภาษาและวัฒนธรรม ไม่มากก็น้อย ซึ่งจัดเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่พบเห็นได้ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป (Mainland Southeast Asia) (มิลตัน ออสบอร์น, น.75-76)

นอกจากนั้น หากวิเคราะห์ตามหลักรัฐศาสตร์ ก็อาจจัดแบ่งกลุ่มชนออกเป็น “ชนกลุ่มใหญ่” และ “ชนกลุ่มน้อย” ได้เช่นกัน โดยในแต่ละรัฐ มักมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ในประเทศเดียวกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ มักถือว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจในการปกครองประเทศ มักเรียกขานกันว่าชนกลุ่มน้อย ยกตัวอย่างเช่น ประเทศพม่าซึ่งประกอบด้วยชาวพม่าที่เป็นชนหมู่มากภายในประเทศ และชนเผ่าต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง คะฉิ่น มอญ ไทใหญ่ คะยาห์ ฯลฯ ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังขาดอำนาจในการปกครองท้องถิ่น หรือ กรณีของประเทศไทยที่มีคนไทยเป็นชนส่วนใหญ่ รวมถึงมีคนเขมร พม่า อินเดียและมลายู เป็นชนส่วนน้อยของประเทศ (เสรี, น.37)

จากการสอบทานโครงร่างทางชาติพันธุ์อย่างคร่าวๆ ทำให้พอคาดการณ์ได้ว่าความเป็นชุมชนพหุสังคมในเอเชียอาคเนย์ถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการบูรณาการ (Integration)และการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งถึงแม้จะเป็นนวัตกรรมการรวมกลุ่มที่เพิ่งเริ่มได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน (โดยเฉพาะการประโคนชาวกีฬาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนกันอย่างคึกคัก) หากแต่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ก็ถือเป็นแบบแผนอันคลาสสิกที่อยู่เคียงคู่กับเอเชียอาคเนย์มาเป็นเวลาช้านาน กระนั้นก็ตาม การผูกโยงประเด็นทางชาติพันธุ์ให้เข้ากับการบูรณาการอาเซียน กลับเป็นประเด็นที่ถูกละเลยและไม่ค่อยเป็นที่ถกเถียงกันในวงการทูตระหว่างประเทศ สืบเนื่องจากการถูกกดทับอำพรางด้วยกระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่ คละเคล้ากับอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมที่ทำให้แต่ละชาติยังคงมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน รวมถึงการมองข้ามวิถีชีวิตของคนตัวเล็กตัวน้อยตามแนวตะเข็บชายแดนซึ่งถือเป็นชนชายขอบและมักถูกกีดกัน ออกจากการเป็นพลเมืองหลักของอาเซียน ที่มักมองกันแต่เพียงลึบชาติหลักของรัฐที่เป็นสมาชิกอาเซียน เช่น ชาติพม่า ชาติไทย ชาติเวียดนามและชาติสิงคโปร์

จากลักษณะการณดังกล่าว การหยิบยกปัญหาว่าด้วยความขัดแย้งทางชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสอบถามรากเหง้าของความขัดแย้ง อันนำมาซึ่งการเสนอทางออกในการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสันติและสมานฉันท์ โดยตามทฤษฎีส่วนตัวของผู้เขียน ถือว่ามีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง: โครงสร้างสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มักเป็นสังคมที่มองประชาชนกลุ่มใหญ่ ในฐานะกลุ่มคนที่ทรงกำลังอำนาจและเต็มไปด้วยความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม ในขณะที่ประชาชนกลุ่มน้อยนั้น มักถูกมองในแง่ลบตรงกันข้าม ซึ่งถึงแม้แบบแผนดังกล่าวจะเป็นเรื่องที่พบเห็นกันทั่วไปในสังคมโลก หากแต่ในพื้นที่เอเชียอาคเนย์นั้น พฤติกรรมดังกล่าวกลับถูกตอกย้ำอย่างรุนแรงในกระบวนการสถาปนารัฐชาติสมัยใหม่ซึ่งก่อตัวขึ้นอย่างเด่นชัดในยุคอาณานิคมและยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา โดยการลากเส้นเขตแดนเพื่อสร้างร่างกายทางภูมิศาสตร์หรือภูมิกายา (Geo-body) ของรัฐ (Thongchai Winichakul, 2004) ได้ส่งผลให้เส้นพรมแดนทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของรัฐชาติสมัยใหม่ ซัดคร่อมซ้อนทับลงไปบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จนในบางครั้งกลับส่งผลให้เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างรัฐกับชาติ หรือ การขัดกันระหว่างชาติพันธุ์หลักกับชาติพันธุ์ย่อยตามแนวชายแดน รวมถึงการปะทะกันระหว่างลัทธิชาตินิยมของรัฐต่างๆภายในภูมิภาค

สำหรับกรณีที่เราเห็นได้ชัด คือ การก่อตัวของรัฐพม่าซึ่งพบว่ารัฐบาลพม่าและคนพม่าโดยรวม มักมีสถานภาพเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศและมีสิทธิอำนาจในการเข้าถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจในอัตราจังหวะที่สูงกว่าชนกลุ่มน้อยในเขตภูเขา รวมถึงมีทัศนคติที่ยึดมั่นถึมั่นในความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมของฝ่ายตน พร้อมดูถูกดูแคลนวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชนชาวเขาหลากหลายกลุ่ม ในขณะเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนก็กระทำการตอบโต้การคุกคามของฝ่ายรัฐบาลพม่า โดยการจับอาวุธขึ้นต่อสู้กลายเป็นสงครามกลางเมืองอันยาวนาน จนในบางครั้ง กลับส่งผลกระทบต่อระบบความมั่นคงของรัฐเพื่อนบ้าน (พรพิมล ตรีโชติ, 2542) เนื่องจากการหลบหนีการสู้รบของชนกลุ่มน้อยเข้าไปยังพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านนี้ ทำให้รัฐบาลหรือคนพม่าเกิดความหวาดระแวงต่อชนชาติเพื่อนบ้านจนกลายเป็นอคติที่แอบแฝงซึ่งบั่นทอนความไว้วางใจของประชาชาติอาเซียนจนยากที่จะแก้ไขเยียวยา

ส่วนในกรณีของประเทศไทยนั้น พบว่า โครงสร้างสังคมไทยในอดีตมักมองคนไทยในความหมายของกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมและพูดภาษาไทย ส่วนคนลาว คนพม่า คนเขมร ก็หมายถึงกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมและพูดภาษาลาว พม่า และเขมรตามลำดับ นอกจากนั้น เมื่อชนชาติอื่นๆ เช่น คนอินเดีย หรือ คนจีนอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทย ชนเหล่านี้ก็มักถูกมองว่าเป็น “แขก” “เจ๊ก” “พราหมณ์” หรือ “เถ่า

แก่” ตามแต่สถานภาพและสภาวะแวดล้อมที่อยู่รายล้อม (เสรี, น.36-37) (ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มชนเหล่านี้มักมีการถ่ายโอนทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง อาทิ การเผยแพร่ศาสนา พราหมณ์-ฮินดูของคนอินเดียและคนเขมร หรือ การพัฒนาเทคนิคการค้าระหว่างประเทศของคนจีน ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทยแทบทั้งสิ้น)

ในขณะเดียวกัน หลังการสิ้นสุดของกิจการสงครามและการรพพุงตามพื้นที่ต่างๆ ก็มักมีการเทครัวหรือกวาดต้อนผู้คนหลากหลายภาษาเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย อาทิ การก่อรูปของชุมชน บ้านญวน บ้านมอญ บ้านจามและบ้านแขก โดยคนที่มิใช่ชาติพันธุ์อื่น มักถูกมองหรือถูกเรียกขานว่าเป็น “คนอื่น” หรือ “พวกเซเลยศึก” ส่วนคนที่อยู่บนเขตเทือกเขาสูง ก็มักถูกมองว่าเป็นคนดอยที่มีวิถีชีวิตและชุดความคิดทางวัฒนธรรมที่ต่ำกว่าคนไทยในเขตที่ราบ ครั้นเมื่อเข้าสู่กระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่ ก็ปรากฏการจำแนกแบ่งพรรคแบ่งพวกที่เด่นชัดมากขึ้น โดยเฉพาะการก่อตัวของลัทธิชาตินิยมนั้น ได้ส่งผลให้เกิดการสงวนสิทธิและอาชีพบางประเภทไว้สำหรับคนไทย พร้อมๆ กับการกีดกันไล่ล่าคนจีนหรือคนกลุ่มน้อยอื่นๆ ซึ่งถูกมองว่าเข้ามาแย่งงานคนไทยหรือเป็นภัยคุกคามต่อระบบความมั่นคงแห่งรัฐ นอกจากนี้ ชาตินิยมยังทำให้เกิดพรรคการเมืองเพื่อนบ้านในแง่ลบ อาทิ การมองคนพม่าในฐานะศัตรูตัวฉกาจที่ปล้นเอกราชชาติไทย หรือ การมองคนลาวหรือคนเขมร ในลักษณะที่อ่อนด้อยกว่าคนไทยในทางการเมืองและวัฒนธรรม (สุเนตร ชุตินธรานนท์, 2553, น.51-52)

จากกรณีดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า การมองสมาชิกของประเทศชาติโดยแบ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย หรือ ชนในประเทศหนึ่งกับชนในประเทศอื่น ถือเป็นมุมมองในเชิงรัฐศาสตร์และมักถูกนำมาใช้เมื่อต้องการแสดงอำนาจหรือสำแดงความเหนือกว่าทางชาติพันธุ์ ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติในบริบทของรัฐชาติและการทูตระหว่างประเทศ แต่กระนั้นก็ตาม การรวมตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่มีขีดระดับความร่วมมือมากกว่าขอบข่ายของความเป็นรัฐชาติ อาจจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องปรับเพดานทางความคิดและลดทอนโลกทัศน์ที่เน้นอำนาจเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ

โดยเมื่อใดก็ตามที่ชาติสมาชิกอาเซียน ไม่มีความต้องการที่จะแสดงอำนาจ เมื่อนั้นก็คงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแยกสมาชิกในประเทศหรือระหว่างประเทศออกเป็นชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มใหญ่ หรือ ชาติเล็กและชาติใหญ่ ซึ่งถึงแม้กระบวนการดังกล่าวอาจทำได้ยากสืบเนื่องจากธรรมชาติของรัฐและการเมืองระหว่างประเทศ ที่ยังคงผูกติดอยู่กับอำนาจและผลประโยชน์แห่งชาติ หากแต่การรวมกลุ่มเป็นประชาคมเดียวกันนั้น รัฐและผู้คนต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ ต่างจำเป็นต้องลดทอนอำนาจบางอย่างเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับ

ความร่วมมือในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม ซึ่งการลดทอนโลกทรรศน์แบบอำนาจนิยม ย่อมส่งผลดีต่อการสร้างวงสมานฉันท์เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการสื่อสารประสานสัมพันธ์ระหว่างชนชาติต่างๆ ภายในภูมิภาคอย่างแนบแน่นและกลมเกลียว

ประเด็นที่สอง: ถึงแม้ว่าโครงสร้างและกลไกการทำงานของอาเซียน จะเป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นถึงสถานภาพของอาเซียนในฐานะองค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันแบบหลวมๆของรัฐอธิปไตยทั้งสิบรัฐภายใต้ขอบเขตระบบภูมิศาสตร์การเมืองที่แน่นอน หากแต่การบูรณาการที่ลึกซึ้งมากขึ้นในฐานะประชาคมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสอบทานแนวคิดและทฤษฎีการรวมตัวระหว่างประเทศของกลุ่มนักวิชาการต่างๆ เพื่อเสาะหารูปแบบโมเดลที่สอดคล้องลึกลับกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในประชาคมอาเซียน

Ernst B.Hass ได้ให้ทรรศนะว่า ความสำเร็จของการรวมตัวระหว่างประเทศ ควรประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1.ความสอดคล้องกันในเรื่องค่านิยมพื้นฐานทางสังคม 2.โอกาสและความสามารถในการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ระหว่างหน่วยการเมืองต่างๆ 3.เครือข่ายการติดต่อสื่อสารภายในชุมชนนั้นๆและ 4.ลักษณะความเป็นพหุนิยมของสังคม (พิชณุ สุวรรณะชฎ , 2540, น.11) ขณะเดียวกัน Philip E.Jacob และ Henry Teune ก็ได้อธิบายถึงปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการรวมตัวกันในรูปแบบประชาคมระหว่างประเทศ (International Community) ซึ่งมักประกอบด้วย 1.ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ เพื่อความสะดวกในการไปมาหาสู่และกระชับความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ 2.ประชากรในชาติที่จะรวมตัวกันเป็นประชาคมควรมีเชื้อสายหรือเผ่าพันธุ์เดียวกัน หรือ อย่างน้อยที่สุดก็คล้ายคลึงกัน 3.กลุ่มที่จะรวมตัวกันควรมีแบบแผนการปฏิบัติ ประสพการณ์ จุดมุ่งหมายและความเข้าใจร่วมกันเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับประชาคม และ 4.สถานภาพของประชาคมที่จะตั้งขึ้นควรมีความเป็นกลางและ ไม่ผูกพันหรือพึ่งพาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป (พิชณุ, น.16-17)

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของนักทฤษฎีโดยสังเขป อาจกล่าวได้ว่า การร้อยรัดประชาชาติเข้าเป็นประชาคมเดียวกันอย่างแนบแน่น ควรมีการเสาะหารูปแบบวัฒนธรรมร่วมประจำกลุ่ม (Common Culture) พร้อมกับปรับเทคนิคความร่วมมือเพื่อขัดแต่งให้รัฐและผู้คนที่หลากหลายต่างมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน โดยในกรณีของอาเซียนนั้น หากสมาชิกสามารถโน้มน้าวให้ชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยมีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายในประชาคมเดียวกัน โดยมีความรักดีและเคารพอ่อนน้อมต่อประชาคมนั้นๆ แต่ก็ยังมีโอกาสรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนได้พอสมควร (ลิขิต ธีรเวคิน , 2521,

น.10) ความสำเร็จในการบูรณาการอาจเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งก็ต้องทำควบคู่กันไปทั้งในลักษณะของความเป็นประชาคมแห่งรัฐและประชาคมแห่งภูมิภาค ยกตัวอย่างเช่น ในขณะที่ชนชาติต่างๆในอินโดนีเซีย ต่างอยู่ภายใต้ประชาคมการเมืองเดียวกัน โดยมีธงชาติ เพลงชาติและอุดมการณ์แห่งชาติร่วมกัน แต่ชนชาติต่างๆ นั้นยังคงรักษาวัฒนธรรมย่อย (Sub-Culture) ของตนเองไว้ เช่น ประเพณีแบบฮินดูของชาวบาหลี หรือประเพณีแบบเมลानीเซียนของชาวอิเรียนจาร์ยา

ในทำนองเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์ในอินโดนีเซีย ก็ควรเคารพในคำขวัญ วิสัยทัศน์และแบบแผนการปฏิบัติขององค์กรอาเซียน ควบคู่ไปกับการตระหนักในวัฒนธรรมร่วมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความงดงามของศิลปวัฒนธรรมคดี รวมถึงการมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน โดยประชาชาติอินโดนีเซีย ควรระแวดระวังหรือหลีกเลี่ยงวัฒนธรรมกับประชาชาติอื่นๆภายในภูมิภาค โดยไม่คำนึงถึงความเป็นชาติเล็ก ชาติใหญ่ ชนกลุ่มน้อย หรือ ชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งแบบโมเดลดังกล่าว อาจทำให้ชาวชวาซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของอินโดนีเซียมีปฏิสัมพันธ์และการสนทนาแลกเปลี่ยนกับชาวพม่า ชาวลาว ชาวเวียดนาม หรือแม้กระทั่ง ชาวกะเหรี่ยง ชาวไทใหญ่ ชาวจาม ชาวติมอร์ และชาวโรฮิงยา ในอีกประการหนึ่ง ชาวไทใหญ่ในพม่าก็อาจมีปฏิสัมพันธ์กับทั้งชาวพม่า ชาวจวา ชาวไทย ชาวลาว หรือชนชาวเขาอื่นๆ อย่าง ว่า จีนฮ่อ ปะโอ ปะหล่อง ขมุ ส่วย และอะซา ซึ่งไม่ว่าปฏิสัมพันธ์จะมีระดับความเข้มข้นเพียงใด ทุกเชื้อชาติก็ควรตระหนักและมีสำนึกในการเป็นประชาชาติหรือพลเมืองอาเซียนร่วมกัน

จากการอธิบายในเบื้องต้น ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า การอยู่ร่วมกันในพหุสภาวะ (Pluralism) ถือเป็นนโยบายบูรณาการที่มีได้มุ่งบังคับให้ชนชาติต่างๆต้องละทิ้งเอกลักษณ์ของตน หากแต่คาดหวังให้แต่ละชนชาติมีความภักดีต่อประชาคมและรับเอาภาษาขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมร่วมของประชาคมเอาไว้บ้าง ขณะเดียวกัน ทุกชนชาติก็ควรยินดีหรือพึงพอใจในการรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้ในส่วนที่ไม่ขัดต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาคมนั้นๆ (ลิขิต , น.13-14) หรือกล่าวอย่างง่ายๆ คือ การยอมให้เกิดความแตกต่างขึ้นได้ เพียงแต่ต้องยอมอยู่ร่วมกับพหุสภาวะนั้น และพร้อมที่จะก้าวไปพร้อมกับผู้คนที่อยู่ในภูมิภาค ไม่ว่าจะเขาเหล่านั้นจะเป็นชนเชื้อชาติใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- เซเดส, ยอร์ช. (2521). *ชนชาติต่างๆในแหลมอินโดจีน*. แปลโดย ปัญญา บริสุทธิ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พรพิมล ตรีโชติ. (2542). *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- พิษณุ สุวรรณะชญ. (2540). *สามทศวรรษอาเซียน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2543). *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2521). *ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วินิตา ศุภรเศปย์. (2527). *อาเซียนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สีดา สอนศรี. "แนวความคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มประเทศและภูมิภาคนิยม." ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2547). *ชาติพันธุ์สุวรรณภูมิ บรรพชนคนไทยในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุนทร ชูตินทรานนท์ และคณะ. (2552). *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เสรี ชาหลา และคณะ. (2545). *กลุ่มชาติพันธุ์: วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนครสวรรค์*. สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่อง การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ออสบอร์น, มิลตัน. (2544). *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สังคมประวัติศาสตร์*. แปลโดย มัทนา เกษกมลพรธณงาม เจ้าธรรมสารและธนาลัย (สุขพัฒน์) ลิมปัดตนศิริ. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์มบุคส์.

- Ahmad, Abu Talib and Tan Liok Ee. (2003). *New Terrains in Southeast Asian History*. Singapore: Singapore University Press.
- Anderson, Benedict. (1998). *The Spectre of Comparison: Nationalism, Southeast Asia and the World*. London: Verso.
- Barnes, R.H., Gray, A. And B.Kingsbury. (1995). *Indigenous Peoples of Asia*. Tucson: Arizona.
- Kunstadter, P. ed., (1995). *Southeast Asian Tribes, Minorities and Nations*. Princeton: N.J.
- Lebar, F.,G.Hickey and J.Musgrave. (1964). *Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia*. New Haven: Conn.
- Mamgrai, Sao Saimong. (1965). *The Shan States and the British Annexation*. New York: Cornell University.
- McCloud, Donald G. (1995). *Southeast Asia: Tradition and Modernity in the Contemporary World*. Colorado: Westview Press.
- Provencher, Ronald. (1975). *Mainland Southeast Asia: An Anthropological Perspective*. Calif.: Goodyear Publishing Company.
- Prescott, J.R.V. (1997). *The Geography of Frontiers and Boundaries*. London: Hutchinson.
- Tarling, Nicholas (ed.) (1999). *The Cambridge History of Southeast Asia*, 4 vols. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thongchai Winichakul. (1994). *Siam Mapped: A History of the Geo-body of a Nation*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Wolters, O.W. (1982). *History, Culture and Region in Southeast Asian Perspectives*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.